

ہندی سنتی تیر

(ہندی سکھ لاء تمام آسان پستک)

سینگاریندر: سنتوش کمار لیلارام خانواٹی

سندر سوا منڈلی

کوٹری، جیلا ڈاڈو-سینڈھ

022-3875171, 0333-2601943

هندي سنڌي ٽيچر

يعني

هندي جي وسيلي سنڌي سکڻ جو سولو ڪتاب
ناھيل: ڪيشو ڪمليش

پيتا 30:00

چيچڻ جو سال _____ اپريل 2012 ع

تعداد 1000

سندر شيوو منڊلي

(ڪوٽڙي ايت حيدرآباد)

نيو يونائيٽڊ هوٽل جي پويا، حيدر چوڪ حيدرآباد

فون: 022-2720960, 0333-260143

Scanned by: Tariq Hayat Lashari

سندر ڪٿيندڙ

سندر شيوا منڊلي طرفان هر سال ديوتائن جي من
موهيندڙ مورتين سان گڏ نئين سال جا ڪٿيندڙ
چپايا ويندا آهن ۽ هن سال به ڀڳوان جي ڪريا
سان سندر ڪٿيندڙ چپايا ويا آهن. سندر
ڪٿيندڙ ۾ هندن جا مکيه ڏن وار شامل آهن،
جي توهان پنهنجن وڏن جي ياد ۾، ۽ پنهنجي
ڪاروبار جي پبلستي ۽ قلمي شيوا لاءِ سندر
ڪٿيندڙ چپائڻ چاهيو ته جلد اسان سان رابطو
ڪريو سندر ڪٿيندڙ ڏياري جي شپ موقعي تي
توهان کي تيار ڪري ڏنا ويندا، جيئن توهان
پنهنجي مٿن مائٽن ۽ دوستن کي ڏيئي سگهو.

وڌيڪ ڄاڻ لاءِ.

سندر شيوا منڊلي

سول ڪورٽ روڊ ڪوٽڙي ۷۶۰۰۰

3

पाठ १ पाठ १

स्वर

लाकना मात्राजं

لاکنا मात्रاژون

अ

।

आ

।

इ

।

ई

।

उ

।

ऊ

।

ए

।

ऐ

।

ओ

।

औ

।

अं

।

अः

।

पाठ २ پاٹ ۲

हिन्दी के बराबर सिन्धी व्यञ्जन
 हिन्दीमे जे बराबरि सिन्धी अक्षर
 هندی جي برابر سنڌي اکر

क	ख	ग	घ	ङ
क - ق	ख - ک	ग - غ - گ	घ - گھ	ङ - گنگھ
च	छ	ज	झ	झ
च - چ	छ - छ	ज - ج	झ - जھ	झ - جھ
ट	ठ	ड	ढ	ण
ट - ط	ठ - ط	ड - د	ढ - ध	ण - न
त	थ	ब	भ	म
त - ت	थ - ث	ब - ب	भ - भ	म - م
प	फ	व	य	श - ष
प - پ	फ - ف	व - व	य - ی	श - ش
य	र	ल	व	ह
य - ی	र - ر	ल - ل	व - و	ह - ه
	स			
	स - س			

पाठ ३ پاٹ ۳

हिन्दी अक्षरों का सिन्धी में वास्तविक उच्चारण

हिन्दी अक्षरानि जो सिन्धीअ में सही उचार

ہندی اکرن جو سنڌي ۾ صحي اچار

क ख ग घ ङ

कको कको खखो खखो गगो गगो घघो घघो ङङो ङङो

च छ ज झ ञ

चचो चचो छछो छछो जजो जजो झझो झझो ञञो ञञो

ट ठ ड ढ ण

टोटो टोटो ठठो ठठो डडो डडो ढढो ढढो णणो णणो

त थ द ध न

ततो ततो थथो थथो ददो ददो धधो धधो ननो ननो

प फ व भ म

पपो पपो फफो फफो ववो ववो भभो भभो ममो ममो

य र ल व श-ष

ययो ययो ररो ररो लल्लो लल्लो ववो ववो शशो शशो

स ह

ससो ससो हहो हहो

पृष्ठ ४

पाठ २

सिन्धी अक्षरों के बराबर हिन्दी अक्षर
 सिन्धी अक्षरानि जे बराबरि हिन्दी अक्षर
 سنڌي اکرن جي برابر هندي اکرن

ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ ॐ
 स ठ ट थ त भ व ब अ
 प फ ज्ञ ज्ञ ज्ञ ज्ञ ज्ञ ज्ञ ज्ञ ज्ञ
 ख ह छ च ज भ ज्ञ ज्ञ फ प
 द द द द द द द द द
 श स ज ड र ज ठ ड द ध द
 क क फ ग अ ज त ज स
 क ग ग ग ग ग ग ग ग
 न म ल ल ल ल ल ल ल ल
 अ य ह व ण

پاڻ ۵ ۽ پاڻ ۶

सिन्धी अक्षरों को पहिचान

सिन्धी अक्षरनि जी सुजाणप

سنڌي اکرن جي سڃاڻپ

ب ت ک ع ا ي ر م ن ب

ڦ پ د ڌ ل پ ڻ ت ڙ ڦ

ء ڦ ڙ ڦ ڳ غ ڪ ڙ ڳ

س ڳ ڌ ح ش ڊ ڻ ط ڍ ڇ

ظ ڙ ڇ ڇو ڦ ڇ و ڻ ڇ ج

ص ڳھ ض

پاٹ ۸

सिन्धी अक्षरों के मिलाने का आकार

[illegible]

इकांती	इकांती	इकांती	इकांती	इकांती	इकांती	इकांती	इकांती
अन्त	अन्त	अन्त	अन्त	अन्त	अन्त	अन्त	अन्त
मध्य	मध्य	मध्य	मध्य	मध्य	मध्य	मध्य	मध्य
शुरु	शुरु	शुरु	शुरु	शुरु	शुरु	शुरु	शुरु
स	स	स	स	स	स	स	स
श	श	श	श	श	श	श	श
व	व	व	व	व	व	व	व
च	च	च	च	च	च	च	च
छ	छ	छ	छ	छ	छ	छ	छ
ज	ज	ज	ज	ज	ज	ज	ज
झ	झ	झ	झ	झ	झ	झ	झ
ट	ट	ट	ट	ट	ट	ट	ट
ठ	ठ	ठ	ठ	ठ	ठ	ठ	ठ
ड	ड	ड	ड	ड	ड	ड	ड
ढ	ढ	ढ	ढ	ढ	ढ	ढ	ढ
ण	ण	ण	ण	ण	ण	ण	ण
त	त	त	त	त	त	त	त
थ	थ	थ	थ	थ	थ	थ	थ
द	द	द	द	द	द	द	द
ध	ध	ध	ध	ध	ध	ध	ध
न	न	न	न	न	न	न	न
प	प	प	प	प	प	प	प
फ	फ	फ	फ	फ	फ	फ	फ
ब	ब	ब	ब	ब	ब	ब	ब
भ	भ	भ	भ	भ	भ	भ	भ
म	म	म	म	म	म	म	म

पाठ ६ पाठ ९

बारहखड़ी

नाफनाउनि वारा पखर

لاکھ ٹن وارا اکر

अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः
ब	बा	बि	बी	बु	बू	बे	बै	बो	बौ	बं	बः
व	वा	वि	वी	वु	वू	वे	वै	वो	वौ	वं	वः
न	ना	नि	नी	नु	नू	ने	नै	नो	नौ	नं	नः
त	ता	ति	ती	तु	तू	ते	तै	तो	तौ	तं	तः
थ	था	थि	थी	थु	थू	थे	थै	थो	थौ	थं	थः
द	दा	दि	दी	दु	दू	दे	दै	दो	दौ	दं	दः
ध	धा	धि	धी	धु	धू	धे	धै	धो	धौ	धं	धः
प	पा	पि	पी	पु	पू	पे	पै	पो	पौ	पं	पः
फ	फा	फि	फी	फु	फू	फे	फै	फो	फौ	फं	फः

ن ن ن ن ن ن ن ن ن ن ن ن

स सा सि सो सु सू से सै सो सो सं सः

پ پ پ پ پ پ پ پ پ پ پ پ

व वा वि वो पु पू वे पै पो पो पं पः

ف ف ف ف ف ف ف ف ف ف ف ف

फ फा फि फी फु फू फे फै फो फी फं फः

ج ج ج ج ج ج ج ج ج ج ج ج

ज जा जि जी जु जू जे जै जो जो जं जः

چ چ چ چ چ چ چ چ چ چ چ چ

जु जुा जुि जुी जुु जुू जे जै जो जो जं जुः

ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ

झ झा झि झी झु झू जे जै जो जो जं झः

ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ

ज ना जि जी नु नू ने नै जो जो जं जः

چ چ چ چ چ چ چ چ چ چ چ چ

च चा छि चो चु चू चे चे चो चो चं चः

ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ ڄ

छ छा छि छो छु छू छे छै छो छो छं छः

[illegible]

स स स स स स स स स स
 स सा सि सो सु सू से सं सो सी सं सः
 श श श श श श श श श श
 श शा शि शी शु शु शे शौ शो शी शं शः
 ष ष ष ष ष ष ष ष ष ष
 ष सा सि सी सु सू से सं सो सी सं सः
 ण ण ण ण ण ण ण ण ण ण
 ण ता ति ती तु तू ते तै तो ती तं तः
 क क क क क क क क क क
 क का कि की कु कू के कं को की कं कः
 ख ख ख ख ख ख ख ख ख ख
 ख खा खि खी खू खूं खे खं खो खी खं खः
 ग ग ग ग ग ग ग ग ग ग
 ग गा गि गी गु गू गे गं गो गी गं गः
 घ घ घ घ घ घ घ घ घ घ
 घ गा गि गो गु गू गे गं गो गी गं गः
 ङ ङ ङ ङ ङ ङ ङ ङ ङ ङ
 ङ गा गि गो गु गू गे गं गो गी गं गः

पाठ १०

पाठ १०

"आ" हातरा जो अप्यास

'अ' मात्रा का अभ्यास

'अ' मात्रा जो अभ्यास

نک	नक	नाक
کن	कन	कान
چپ	चप	आँठ
پن	पन	पत्ते
کت	खट	चारपाई
مٹ	मट	घड़े
هٹ	हथ	हाथ
وٹ	वण	पेड़
جی	जुज	बरात

सिन्धी का अभ्यास—

نٹ	رٹ	مٹ	هٹ	وٹ
ڈن	من	تن	ذل	قل

पाठ ११

पाठ ११

" १ " मात्रा जो अभ्यास

'मा' मात्रा का अभ्यास 'मा' मात्रा जो अभ्यास

माता

माता

मां, ममी

माला

माला

माला

ताला

ताला

ताले

कारा

कारा

काले

तारा

तारा

तारे

आना

आना

अएहे

बाजा

बाजा

बाजे

राजा

राजा

राजा

काजा

खाजा

काजू

डागा

धागा

डोरा

सिन्धी का अभ्यास-

बाबा चाचा मामा डाडा काका दादा

माता दादा कारा चाडा गाडा वाला

(19)

(१९)

पाठ १२

पाठ १२

”[] मात्रा जो अप्यास

‘इ’ मात्रा का अभ्यास

‘इ’ मात्रा जो अभ्यास

पित	भिति	दीवाल
चित	छिति	वृत्त
दल	दिलि	दिल
तद	तिदि	दीमक
हत	हिति	यहां
कत	किथि	कहां
अक	अखि	आख

सिन्धी का अभ्यास-

कत पित रल मल कल कल

जोत पित अक पित

तम तम तारा चमक वारा

पाठ १३ پاٺ ۱۳

”آي“ मात्रा جو اڀياس

’ई‘ मात्रा का अभ्यास ’ई‘ मात्रा जो अभ्यास

شيشي

शीशी

शीशी

سيٽي

सीटी

सीटी

تيلي

तीली

काड़ी

بيبي

बीबी

बीबी

پيلي

पीली

पीले रंग की

सिंधी का अभ्यास-

ڪاڪي مامي دادِي چاچي

ڏاڏي ناني پاپي ماسي

سيٽي وڳي، گاڏي ڀڳي -

اُٹ	उठु	ऊंट
گُل	गुलु	फल
پچے	पुछु	पूँछ
دک	दकु	दोड़ो
اُپ	उभु	आसमान
سک	सुखु	सुख
دک	दुखु	दुःख
اُٹ	उथु	उठी
پٹ	पुहु	पुन

सिन्धी का अभ्यास-

اُٹ دُک پُٹ سٹ بک پیچ

گُل قُل - باغ دَس

سُنا اکر - لکھ سک

पाठ १५

पाठ १५

'ऊ' मात्रा का अभ्यास

'ऊ' मात्रा जो अभ्यास

"अ" मात्रा जो अभ्यास

दुत	दुत	दुत
सुत	सुत	सुत
बुत	बुत	बुत
कुत	कुत	कुत
लुत	लुत	लुत
तुत	तुत	तुत
चुत	चुत	चुत
मूत	मूत	मूत

सिन्धी का अभ्यास-

पूरी पूरी तूरी चूरी टूटी

पूरी तर-तूरी री मूरी व

आज صبح کبوتر گھو گھو کئی

पाठ १६

पाठ १५

'ए' मात्रा का अभ्यास

'ए' मात्रा जो अभ्यास

” ای ” मात्रا جو آپداس

पेय

पेर

पेर

बेय

बेर

बेर

रेय

रेल

रेल

देल

डेल

गोरनी

केय

खेल

खेल

जेल

जेल

जेल

तेय

तेल

तेल

सिन्धी का अभ्यास—

केयला मेलाला तेलाला जेलाला

پارٽ ديش هڪ جوان ديش آهي

هننهن ھندو مسلمان سڀ رهن ٿا

पाठ १

पाठ १७

'ऐ' मात्रा का अभ्यास 'ऐ' मात्रा जो अभ्यास
 "اي" मात्रا جو آڀياس

ايٺ	ऐटु	चरखा
هيٺ	हेंड	हल्दी
عينڪ	ऐनक	चश्मा
بيت	बैतु	कविता
ميجر	मैज	मेज
ايٺ	ऐथु	बुराई

सिन्धी का अभ्यास-

وَمَلَا اَيْتَ تِي سَتَ كَتِي تِي

مُؤْمَنَ وَيِي بِيَتَ يَادَ كِيَا

بَابَا فَقِيرَن كِي خَيْرَاتِ دُني

पाठ १८

पाठ १८

" او " मात्रا جو ایماس

'आ' मात्रा का सम्भाव

'ओ' मात्रा जो सम्भाव

طوطو

तोतो

तोता

गोलो

गोलो

गोला

कोको

कोको

कील

गोड़ो

घोड़ो

घोड़ा

बोड़ो

बोड़ो

बहरा

थोड़ो

थोड़ो

थोड़ा

सिन्धी का सम्भाव-

موتو کوتو - سوٹو لوٹو چوٹو فوٹو

طوطو رن تي وينو آهي

पाठ १६

पान १९

‘ओ’ मात्रा का अन्वयस ‘ओ’ मात्रा जो अन्वयसु

” ओ ” मात्रा जो अन्वयस

औरत	औरत	औरत
हौज	हौज	हौद
हौड़	हौड़	दाड़
दौड़	दौड़	दौड़ना
फौज	फौज	सेना

सिन्धो का अन्वयस-

दौड़ - मौत - खौफ - फौल

जिबको सँभलूँ मेलीं अँ जो दौड़ कँजी

मौत जो खौफ रँजी

लँ कँजी तेँ पाँजी

पाठ २०

पाठ २०

निज सिन्धी अक्षर

लामु सिन्धीअ जा अक्षर

خاص سندی آکر

क	ق	قلم	कलमु	बती
ख	خ	خبر	खबर	खबर
ग	غ	غضب	गजबु	अन्धेर
गु	گو	گال	गुलु	गाल
ज	ج	جہ	जुज	नरात
झ	ژ	پکر	पकाड	पकड़ना
झ	ڈ	دکھ	दुखण	दक्षिण
झ	ف	فجر	फजर	सवेरा
ब	ب	پگری	बकरो	बकरो
ब	پڑھ	پڑھ	पढ़ण पड़हण	पढ़ना
ब	ڈ	ڈرو	जरो	थोड़ा सा
ब	ظ	ظالم	जालिमु	जालिम
ज	ضعف	ضعيف	जईफु	दुबला
ज	ز	زهر	जहर	विष

पाठ ११

पाठ ११

एक से सो तक गिनती गिनना
 हिक खां १०० ताई अंग गुणिगु
 ڪه ڪان سو نائين انگ ڪڏي

१	एक	हकु	१	هڪ
२	दो	नु	२	ٻه
३	तीन	टे	३	ٽي
४	चार	चारि	४	چار
५	पांच	पंज	५	پنج
६	छः	छह	६	ڇهه
७	सात	सत	७	سٺ
८	आठ	अठ	८	اٺ
९	नौ	नव	९	نَو
१०	दस	दह	१०	دَھ
११	एबारह	यारहा	११	يلوارھان
१२	बारह	बारहा	१२	بارھان
१३	तेरह	तेरहा	१३	ٽيوارھان
१४	चोदह	चादहा	१४	چوڏھان
१५	पद्रह	पद्रहा	१५	پندرھان
१६	सोलह	सोरहा	१६	سورھان
१७	सत्रह	सत्रहा	१७	ستارھان
१८	अठारह	अठाहा	१८	اٺارھان

१६	अनौस	अविवीह	१९	أَنتِ
२०	बीस	बीह	२०	وَأَنْتِ
२१	इक्कीस	एकिवीह	२१	أَبْنِ
२२	बाईस	बुवीह	२२	بِأَنْتِ
२३	तेईस	टेवीह	२३	لِيْ
२४	चोवीस	चोवीह	२४	وَأَنْتِ
२५	पच्चीस	पंजवीह	२५	بِنَجْوِ
२६	छब्बीस	छवीह	२६	وَأَنْتِ
२७	सत्ताईस	सतावीह	२७	سِتَا
२८	अठ्ठाईस	अठावीह	२८	أَتَا
२९	उघ्नीस	उणटीह	२९	أَتِيْ
३०	तीस	टीह	३०	لِيْ
३१	इकतीस	एकूटीह	३१	أَبْنِ
३२	बत्तीस	बुटीह	३२	لِيْ
३३	तेतीस	टेटीह	३३	لِيْ
३४	चोतीस	चोटीह	३४	وَلِيْ
३५	पँतालीस	पंजलीह	३५	بِنَجْوِ
३६	छत्तीस	छटीह	३६	وَلِيْ
३७	संतीस	सतटीह	३७	سَتِيْ
३८	अड़तीस	अठटीह	३८	أَتِيْ
३९	उनतालीस	उणेतालीह	३९	أَطِيْ
४०	चालीस	चालीह	४०	جَالِيْ
४१	इकतालीस	एकेतालीह	४१	أَكْ

४२	बियालीस	बुआतालीह	४२	با ليتا ليه
४३	तिरतालीस	टेतालीह	४३	تيرتا ليه
४४	चवालीस	चोआतालीह	४४	چو ليتا ليه
४५	पेतालीस	पजेतालीह	४५	پد ليتا ليه
४६	छियालीस	छाआतालीह	४६	چا ليتا ليه
४७	संतालीस	सतेतालीह	४७	ستيتا ليه
४८	अड़तालीस	अठेतालीह	४८	آ ليتا ليه
४९	उन्नचास	उणिवंजाह	४९	ا نولجا ه
५०	पचास	पंजाह	५०	پدجا ه
५१	इक्यावन	एकिवंजाह	५१	ا يک و اجا ه
५२	बावन	बावंजाह	५२	با و اجا ه
५३	तिरेपन	टेवंजाह	५३	تير و اجا ه
५४	चीवन	चोवंजाह	५४	چو و اجا ه
५५	पचपन	पंजवंजाह	५५	پدچو و اجا ه
५६	छप्पन	छावंजाह	५६	چا و اجا ه
५७	सत्तावन	सतवंजाह	५७	ستونجا ه
५८	अठावन	अठवंजाह	५८	ا نولجا ه
५९	उनसठ	उणाहठि	५९	ا ناسٹ
६०	साठ	सठि	६०	ساٹ
६१	इकसठ	एकाहठि	६१	ا يک اسٹ
६२	बासठ	बाहठि	६२	با اسٹ
६३	तिरेसठ	टेहठि	६३	تير اسٹ
६४	चीसठ	चोहठि	६४	چو اسٹ

(31)

(३१)

६५	पंसठ	पंजहठि	१०	پنجھٹ
६६	छिगासठ	छाहठि	११	چاھٹ
६७	सरसठ	सताहठि	१२	ستاهٹ
६८	अरसठ	अठाहठि	१३	آٹاھٹ
६९	उनहतरि	उणहतरि	१४	اھتر
७०	सत्तर	सत्तरि	१५	ستر
७१	इकहतर	एकहतरि	१६	ایکھتر
७२	बदतर	ब्राहतरि	१७	باھتر
७३	तेहतर	टेहतरि	१८	تھتر
७४	चोहतर	चोहतरि	१९	چوھتر
७५	पिचहतर	पंचहतरि	२०	پنجھتر
७६	छहतर	छाहतरि	२१	چاھتر
७७	सतहतर	सतहतरि	२२	ستھتر
७८	अठहतर	अठहतर	२३	آٹھتر
७९	उन्यासी	उनियासी	२४	اٹھتر
८०	असी	असी	२५	آسی
८१	इक्यासी	एक्यासी	२६	ایکھتر
८२	बियासी	ब्रियासी	२७	باھتر
८३	तिरासी	टियासी	२८	تھتر
८४	चोरासी	चोरियासी	२९	چوھتر
८५	पिकासी	पंजासी	३०	پنجھتر
८६	छियासी	छहासी	३१	چاھتر
८७	सत्तासी	सतियासी	३२	ستھتر

(३२)

८८	अडासो	अठियासो	८८. الياسى
८९	नवासो	अणयानवे	८९. اياما لوي
९०	नवे	नवे	९०. لوي
९१	एकयानवे	एकयानवे	९१. ايكيا لوي
९२	द्वियानवे	द्वियानवे	९२. بيا لوي
९३	तिरयानवे	टियानवे	९३. تيا لوي
९४	चोरानवे	चोरियानवे	९४. چورا لوي
९५	पंचयानवे	पंचयानवे	९५. بدجا لوي
९६	छियानवे	छयानवे	९६. جالوي
९७	सप्तयानवे	सप्तयानवे	९७. سप्तलوي
९८	अठयानवे	अठयानवे	९८. آلا لوي
९९	नवयानवे	नवयानवे	९९. نورا لوي
१००	एक सो	द्विकु सो	१००. هك سو
२००	दो सो	चु सो	२००. ا سو
३००	तीस सो	दे सो	३००. لي سو
४००	चार सो	चारि सो	४००. چار سو
५००	पांच सो	पंच सो	५००. پنج سو
६००	छः सो	छद्द सो	६००. ست سو
७००	सात सो	सप्त सो	७००. سप्त سو
८००	आठ सो	अठ सो	८००. آठ سو
९००	नौ सो	नव सो	९००. نو سو
१०००	एक हजार	द्विकु हजार	१०००. هك هزار

گفتگو جا لفظ

कहाँ	किये	कहाँ	हमारा	अमांजो	आमांजो
जहाँ	जिते	जहाँ	आपका	तवहांजो	तवहांजो
तहाँ	तिते	तहाँ	अपना	पहिंजो	पहिंजो
यहाँ	हिते	यहाँ	इसका	हिनजो	हिनजो
वहाँ	हुते	वहाँ	उसका	हुनजो	हुनजो
इधर	हेधरे	इधर	जय तक	जेसिताई	जेसिताई
उधर	होदरे	उधर	तब तक	तेसिताई	तेसिताई
क्यों	छो	क्यों	मैं	मां	मां
क्या	छा, कहिड़ो	क्या	मैंने	मां	मां
कैसे	कीअं	कैसे	हम	अनां	अनां
जैसे	जीएं	जैसे	तुम	तू, तो	तू, तो
तैसे	तीएं	तैसे	मुझको	मूखे	मूखे
वैसे	ईएं ई	वैसे	तुमको	तोखे	तोखे
किसलिए	छा लाइ	किसलिए	उसको	हुनखे	हुनखे
जब	जदुहि	जब	हमको	असांखे	असांखे
तब	तदुहि	तब	हम	असां	असां
कब	कदुहि	कब	आप	तवहां	तवहां
अब	हाणो	अब	मुझसा	मां जहिड़ो	मां जहिड़ो
मेरा	मुहिजो	मेरा	तुझसा	तो जहिड़ो	तो जहिड़ो
तुम्हारा	तुहिजो	तुम्हारा	उस जैसा	हुन जहिड़ो	हुन जहिड़ो

पाठ २३

پاٹ ۲۳

कुछ क्रियाएं

कुछ फ़अल

उठो	فعل उथो	اُثِر
बैठो	बैहो	وِیٔو
जागो	जागो	جَاڳو
सोओ	सुमहो	سومُون
आओ	अचो	اچو
जाओ	वओ	وچو
खाओ	खाओ	کاو
पीओ	पीओ	پیٔو
लाओ	खणी अचो	کھنی اچو
गाओ	गाओ	ڳاٻو
पढ़ो	पढ़हो	پڙھو
लिखो	लिखो	لکھو
हंगो	खिलो	کھل
दो (देना)	दियो	ڏیو
लो (लेना)	वठो	ول
चढ़ो	चढ़हो	چڙھو
देखो	दिखो	ڏیو
चलो	हलो	ھلو
मिलो	मिलो	ملو
करो	करियो	کريو

पाठ २४

पाठ २३

आना	अचणु	أچن
जाना	वजणु	وچن
खाना	खाइणु	کان
लाना	वठी अचणु	ولاي أچن
गाना	गाइणु	گاین
सोना	सुमहणु	سومهن
रोना	रोजणु	روجن
बोना	पोत्रिणु	پوکن
धोना	धोअणु	دوکن
ढोना	ढोइणु	دوکن
खोना	वित्राइणु	وجان
होना	हुअणु	هچن
उठना	उपणु	اچن
बैठना	वेहणु	وچن
हंसना	खिलणु	کلن
देखना	दिसणु	دسن
चूमना	चुमणु	چمن
लिखना	लिखणु	لکन
पढ़ना	पढ़हणु	پڑھن
लेना	वठणु	ولن
बेना	दियणु	دین
चढ़ना	चढ़हणु	چڑھن

(३६)

मिलाना

लगाना

जगाना

गंवामा

कमाना

बताना

मनाना

नहाना

उठाना

बिठाना

बढ़ाना

चलाना

बहलाना

शर्माना

करवाना

पछताना

मंगाना

पढ़ाना

लिखाना

उठाना

मुलाना

हंसाना

गगना

मिलाइणु

लगाइणु

जगाइणु

विआइणु

कमाइणु

बुधाइणु

मनाइणु

स्नान करणु

खणणु

बेहारणु

वधाइणु

हलाइणु

विदुराइणु

शर्माइणु

कराइणु

पछिताइणु

घुराइणु

पढ़ाइणु

लिखाइणु

उधारिणु

सुमहारिणु

खिलाइणु

लगाइणु

36

لانا

النا

جگانا

وجاننا

کماننا

بداننا

मानना

سمان करना

खण

वहारना

वधानना

हलाना

वदरानना

शर्मानना

करानना

पछतानना

कहरानना

पढ़ानना

लिखानना

उधारना

सुमारना

खिलानना

लगानना

उतारना	लाहिणु	لاہی
भुलाना	मुलाइणु	مولاہی
मचाना	मचाइणु	مچاہی
बचाना	बचाइणु	بچاہی
रचाना	रचाइणु	رچاہی
दिखाना	देखारणु	دیکھا رہی
जपना	जपिणु	جپ رہی
चखना	चखिणु	چک رہی
करना	करणु	ک رہی
चलना	हलणु	هل رہی
जलना	जलणु	جال رہی
मलना	मलिणु	مال رہی
टहलना	डुमणु	ڈوم رہی
चखना	चखिणु	چک رہی
पकड़ना	पकड़णु	پکڑ رہی
भरना	भरणु	بر رہی
बदलना	बदलिणु	بدل رہی
रखना	रखणु	رک رہی
बजना	बजणु	واج رہی
उठाना	खणणु	کھ رہی
मानना	मन्नणु	ممن رہی
निकालना	कढणु	کد رہی

बनना	बणणु	بڻڻ
चढ़ना	चढ़हणु	ڇڏڻ
हालना	विभणु	ڦڙڦڙ
सीखना	सिखणु	ڦڪڻ
उड़ना	उड़ामणु	ڦڙ ڦڙ
पहनना	पहिरणु	ڦڙ ڦڙ
झूलना	झूलणु	ڦڙ ڦڙ
कहना	कवणु	ڦڙ ڦڙ
खेलना	खेदणु	ڦڙ ڦڙ
चरना	चरणु	ڦڙ ڦڙ
मिलना	मितणु	ڦڙ
मरना	मरणु	ڦڙ
रहना	रहणु	ڦڙ
सूचना	सिघणु	ڦڙ ڦڙ
मांगना	घुरणु	ڦڙ ڦڙ
जागना	जागणु	ڦڙ ڦڙ
भागना	भाजणु	ڦڙ

पाठ २५

पाठ २५

पुलिंग

जिन्स मुजकर

جس مذکر

घनश्याम गाता है ।

घनश्याम गाए थी ।

گھنشیام گائی تو

रमेश देखता है ।

रमेश दिसे थी ।

رمیش دسی تو

सुरेश पढ़ता है ।

सुरेश पढ़े थी ।

سوریش پڑھی تو

गोपाल रोता है ।

गोपाल रोए थी ।

گوپال روئی تو

स्त्रीलिंग

जिन्स मोन्स

جس مؤنث

मीना गाती है ।

मीना गाए थी ।

مینا گائی ٹی

जानकी देखती है ।

जानकी दिसे थी ।

جانکی دسی ٹی

दुर्गा पढ़ती है ।

दुर्गा पढ़े थी ।

درگا پڑھی ٹی

निर्मला रोती है ।

निर्मला रोए थी ।

نرملہ روئی ٹی

मोटा	पुल्हो	لہو
मोटी	पुल्ही	لہی
पतला	सन्हों	سہون
पतली	सन्हीं	سہین

खाता है	खाए थी	کائی او
खाती है	खाए थी	کائی لی
माता है	अचे थी	اچی او
माती है	अचे थी	اچی لی

पाठ २६

पाठ २६

एक वचन

वाहिव

واحد

गोपाल गाता है ।
 गोपाल गुंए थो ।
 मोहन देखता है ।
 मोहन दिसे थो ।
 मणेश पढ़ता है ।
 मणेश पढ़े थो ।
 श्याम रोता है ।
 श्याम रोए थो ।

گوہاں گا ئی تو

موهن ڈسی تو

گمش پڑھی تو

شیام روئی تو

बहु वचन

समूह

جمع

पपीहे गाते हैं ।
 पपीहा गाइनि था ।
 मोर नाचते हैं ।
 मोर नचनि था ।
 लड़के पढ़ते हैं ।
 छोकिरा पढ़नि था ।
 डाकू भागते हैं ।
 डाकू भजुनि था ।

پپہا گا ئن ئی

مور نچن ئی

چوگرا پڑھن ئی

ڈاکو بھجن ئی

मैं खाता हूँ

मैं खाता थो

مان کا وان تو

हम खाते हैं

असां खाऊं था

اسان کا ڈون ئی

तुम सुनते हो

तू बुधें थो

توون ہن ین تو

तुम लोग सुनते हो

तयहां बुधो था

توہان ہن و ئی

पाठ २७

پاٹ ۲۷

वर्तमान काल	زمان حال	जमानु हाबु	
आता है अचे थो	آجی لو	आते हैं अचान था ۱	آجی لو
जाते हो वजें थो	وجیں لو	जाते हो वज्रो था ۲	وجیں لو
देखता है दिसां थो	دیسان لو	देखते हैं दिसूं था ۳	دیسان لو
खाता है खाए थो	کالی لو	खाते हैं खाइनि था ۴	کالی لو
लिखते हो लिखें थो	لکین لو	लिखते हो लिखो था ۵	لکین لو
सोता है सुमहां थो	سومان لو	सांते हैं सुपहूं था ۶	سومان لو
मैं आता हूँ	मैं अचो थो	मान अजान लो	مان اچان لو
हम आते हैं	असां अचूं पा	आसान अजुन ७	آسان اچون
तुम आते हो	तूं अचें थो	लोन अजिन लो	لون اچین لو
तुम लोग आते हो	तवहां अचो था	लुहान अजो ८	لوهان اچو
वह आता है	ह अचे थो	हो अजी लो	هو اچي لو
वे आते हैं	ह अचनि पा	हो अजिन ९	هو اچن

भूत काल	زمان ماضی	जमानु माखो
देखा	दिठो	देखे ॥ ३
पढ़ा	पयो	पड़े ॥ ४
आया	आयो	आए ॥ ५
गया	गयो	गये ॥ ६
लगा	लगो	लगे ॥ ७
बैठा	बैठे	बैठे ॥ ८
सोया	सुपहियो	सोये ॥ ९

मैं आया
हम आये
तुम आये
तुम लोग आये
वह आया
वे आये

मां आयुसि
असां आयासे
तू आयें
तवहां आया
ह आयो
ह आया

مان آيس
اسان آيا سي
اؤن آين
ئوھان آيا
ھو آيو
ھو آيا

अविउद काल

زمان مستقبل

زمان مستقبل

चलूंगा चलंदुसि
वैठोगे वेहंदें
उठेगा उथंदो
सोऊंगा सुमहंदुसि
लिखोगे लिखंदें
पढ़ेगा पढ़हंदो

هلندس
ويھندين
الندو
سومھندس
لكھندين
يڑھندو

चलेंगे चलंदासे
वैठोगे वेहंदर
उठेंगे उथंदा
सोएंगे सुमहंदासे
लिखेंगे लिखंदर
पढ़ेंगे पढ़हंदा

मैं आऊंगा
हम आएंगे
तुम आओगे
तुम लोग आओगे
वह आएगा
वे आएंगे

मां ई'दुसि
असां ई'दासे
तू ई'दें
तवहां ई'दर
ह ई'दो
ह ई'दा

مان آيئدس
اسان آيئد سي
اؤن آيئد ين
ئوھان آيئد
ھو آيئدو
ھو آيئدا

पार्ठ २८

पार्ठ १८

विशेषवार

मत्त मा त्त

मिद मावट

पिता	पीउ	पिता	पामी	पामी	पामी
माता	माउ	माता	मौसा	प्रसद	प्रसद
भाई	भाउ	भाई	मौसी	पासी	पासी
बहिन	भेण	बहिन	सगुर	सहुरो	सहुरो
पुत्र	पुद	पुत्र	साम	मसु	मसु
पुत्री	धीअ	पुत्री	साता	मानो	मानो
पुत्र वधू	नूहं	पुत्र वधू	जीजा	पेणीविथो	पेणीविथो
भाभी	भाजाई	भाभी	दाभाद	नियाणो	नियाणो
देवर	दुह	देवर	भानजा	भाणेजो	भाणेजो
देवरानी	दुराणी	देवरानी	भानजी	भाणेजी	भाणेजी
ननद	निराण	ननद	सौतेली-	माटेली-	माटेली-
भातीजा	भाटियो	भातीजा	मा	पाउ	पाउ
भातीजी	भाटियो	भातीजी	सौतेला	माटेलो	माटेलो
चाचा, ताऊ	चाचो	चाचा, ताऊ	पुत्र	पुद	पुद
चाची	चाची	चाची	पति	मुडिसु	मुडिसु
दादा	दादो	दादा	पत्नी	जाल	जाल
दादी	दादी	दादी	मित्र	दोस्त	दोस्त
नाना	नानो	नाना	चचेरा भाई	सौदु	सौदु
नानी	नानी	नानी	चचेरी बहिन	सौटि	सौटि
मामा	मामो	मामा	शिष्य	शागिदु	शागिदु

पाठ २६

पाठ २९

शरीर के अंग	بدن جا عذ	बदन जा उजिषा
मुख, मुंह	واٲ	گل
सिर	مٲو	ققٲزا
नाक	نک	هٲي
कान	کن	چا تي
आंख	اک	لهٲا
औंठ	چپ	پيشا لي
गर्दन	گٲي	لاٲ
हृदय	دل	وار
शरीर	بدن	پٲ
पैर	پير	اگر
हाथ	هٲٲ	پلي
पेट	پيٲ	هٲوٲ
टांग	ٲنگ	جير و
कन्धा	کلهو	کٲي
कमर	چيله	اگوٲو
घुटना	گوٲا	چوٲي
जीभ	چپ	ٲري
दांत	ٲان	کل
नाखून	نخن	کراٲي
बाजू	پاٲون	دن
		गला
		फेफड़े
		हड्डी
		छाती
		नाड़ी
		मस्तक
		ललाट
		बाल
		पीठ
		उङ्गली
		पसली
		दाढ़
		जिगर
		एड़ी
		अंगूठा
		चोटी
		हथेली
		खाल
		कलाई
		नाभि
		गुल
		फिफिड़ा
		हड्डी
		छाती
		नब्ज
		पेशानी
		ललाट
		वार
		गुंठ
		आङुरि
		पुठी
		होड़
		जेरो
		खुड़ी
		आङूरो
		चोटी
		तिरी
		खल
		कराई
		डुनु

पलक	अखिछिभ	کچھ	मुट्टी	मुठि	مٹ
ठोढ़ी	खादी	کا ڈی	पसीना	पघर	پگھر
चूतड़	सथर	سٹر	आंसू	लुड़िक	لڑک
दाढ़ी	डाड़िही	ڈاڑھی	खून	रतु	رت
भोंह	भिरवां	پروان	नस	रग	رگ

पाठ ३०

पाठ ३०

सब्जी	भाजियूं	पाजियूं
भालू	गोबी	पटाटा
कदू	गजरान	कदू
टमाटर	बसर	टमाटा
लहसन	गोगरुं	थूम
बेंगन	तूरियूं	वाङ्गा
अरबी	भिण्डी	कचालू

फल

मेवा

मेवा

आम	अंबु	अंब	खरबूज	गिदिरो	گدرو
केला	केला	کیلا	तरबूज	हिंदाणो	ہنداؤ
अमरूद	जेतून	جیتوون	पपीता	पपीता	پپیٹا
सेव	सूफ	صوف	लीची	लीचियूं	لیچیون
अनार	डाड़ि	ڈاڑی	चीकू	चकू	چکون
खजूर	खारिकां	کارکان	गन्ना	कमंद	گمند

पाठ ३१

पाठ ३१

फल = मेवो = میوو

नल = नलु = نل

जल = पाणी = پاڻي

चल = हलु = هل

छल = कपटु = ڪپڻ

कल = सुभाणे = سڀاڻي

भर = भरि = ڀر

डर = डिजु = ڊڄ

कर = करि = ڪر

घर = घरि = گهر

पर = ते = تي

चख = चलि = چڪ

रख = रखु = رک

मत = न = نه

हठ = हठु = هٿ

पत्र = चिठी = چٽي

पढ़ = पड़ुहु = پڙه

चढ़ = चड़ुहु = چڙه

फल चल

जल भर

घर चल

डर मत

कल चल

पत्र पढ़

छल मत कर

नल पर जल भर

हठ मत कर

रथ पर चढ़

मेवो चलि

पाणी भरि

घरि हलु

डिजु न

सुभाणों हलु

चिठी पड़ुहु

कपटु न करि

नल ते पाणी भरि

हठु न करि

रथ ते चड़ुहु

मीवो चڪ

पाڻي ڀر

گهر هل

ڊڄ نه

سڀاڻي هل

چٽي پڙه

ڪپڻ نه ڪر

نل تي پاڻي ڀر

هٿ نه ڪر

رٿ تي چڙه

पाठ ३२

पाठ ३३

पाठ = सबकु = سبق

टहल = घुमु = گھم

नमक = लूणु = لُون

वतख = बदक = بدک

शहद = माखी = ماکھی

भगड़ = विड़हु = ويڑھ

सड़क = रस्तो = رستو

घड़ा = दिलो = دلو

इधर = हेदे = هيڏي

ठहर = बीहु = بيھ

उधर = होदे = هوڏي

पकड़ = पकिड़ि = پڪڙي

पाठ पढ़

सबकु पढ़हु

سبق پڙھ

नमक चख

लूणु चखि

لُون چک

शहद रख

माखी रखु

माکھی رک

सड़क पर ठहर

रस्तो ते बीहु

رستي تي نه بيھ

इधर-उधर टहल

हेदे होदे घुमु

هيڏي هوڏي گھم

वतख मत पकड़

बदक न पकिड़ि

بدک نه پڪڙي

भगड़ मत

विड़हु न

ويڑھ نه

घड़ा भर

दिलो भरि

دلو ڀر

पाठ ३२

पाठ ३३

मैं विद्यालय जाता हूँ ।

मां मदरसे वेंदो आहियां ।

مان مدرسي و يلدو آهيان

हमारा विद्यालय बहुत बड़ा है ।

असांजो मदरसो दाढो वडो आहे ।

اسانجو مدرسو ڏاڏو وڏو آهي

हमारे विद्यालय में ५०० विद्यार्थी पढ़ते हैं ।

असांजे मदरसे में ५०० शगिर्द पढ़ेहंदा आहिनि ।

اسانجي مدرسي ۵۰۰ شاگرد پڙهندا آهن

मैं अपने पाठ अच्छी तरह याद करता हूँ ।

मां पहिजा सबक चडीअ रीति यादि कंदो आहियां ।

مان پلهيجا سبق چڙيج ريت ياد ڪندو آهيان

गांव के सब लोग आपस में रिस्तेदार हैं ।

गोठ जा समु माणुहूँ पाण में मिट-माइट आहियूं ।

گوٺ جا سڀ ماڻهوَن پاڻ ۾ مٽ مائٽ آهن

हमारा गांव छोटा है ।

असांजो गीठु नंडो आहे ।

اسانجو ڳوٺ ننڍو آهي

سندر شيوا مندلي جا ڌرمي پستڪ،
سندر ٽپڻو ڌياري ڪارڊ، اسان وٽان ملي سگهندا.

ڪرشن شيوا مندلي ڊگهري

مهراج مرجولال پريمي بڪ ڊيپو بدين

العزیز کتاب گهر عمرڪوٽ

ترڪتاب گهر عمرڪوٽ

ترڪتاب گهر مني

پاپولر جنرل اسٽور خيرپور ميرس

ليلا رام ميوزڪ بئنڪ ڪلفٽن مندر ڪراچي

شاهو گجر اما پير مندر ٽنڊوالهيار

شام لال جنرل اسٽور ڪوٽڙي

ديدار بڪ ڊيپو ٽنڊوالهيار